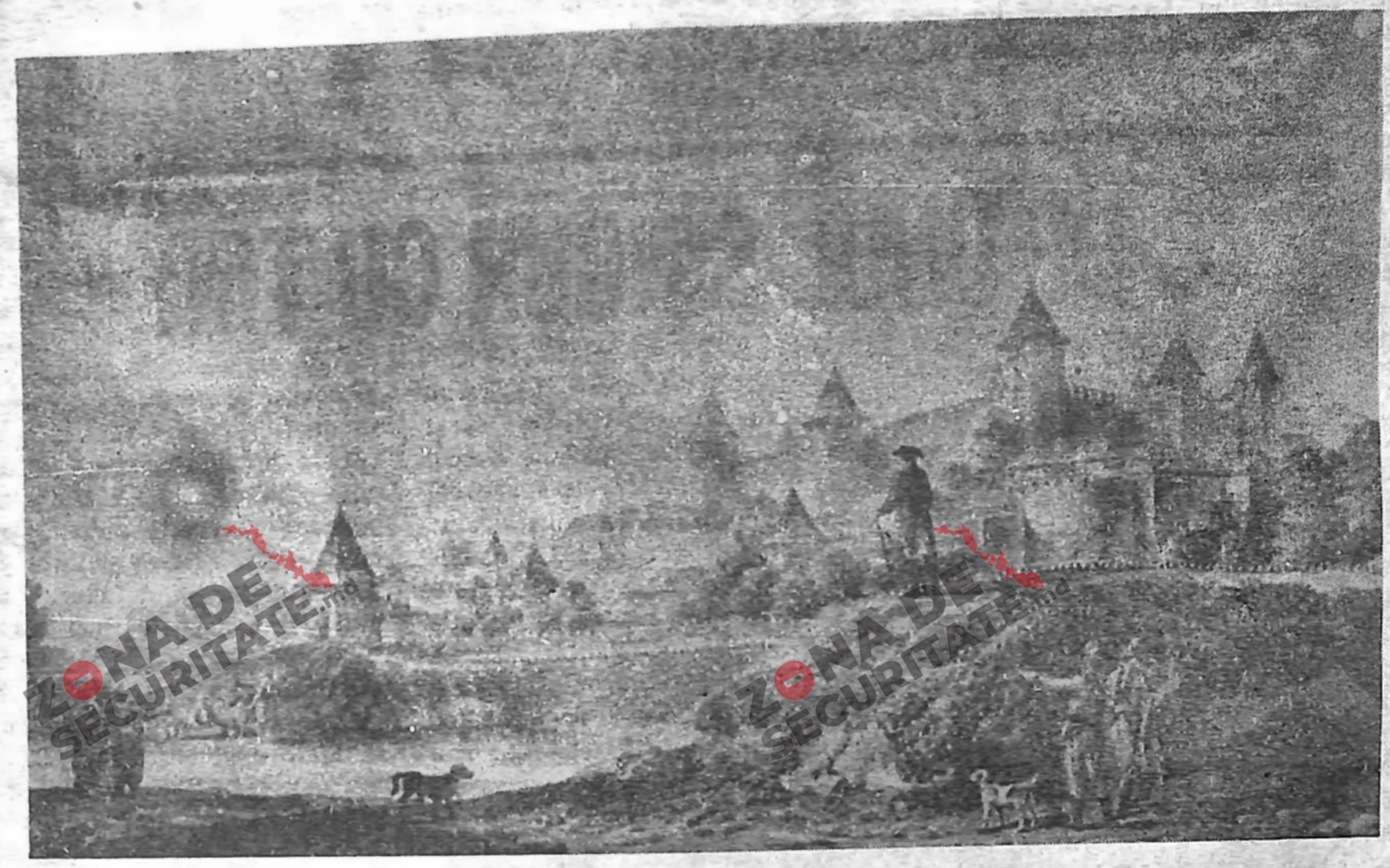
CETĂȚILE MOLDOVEI

TIGHINA

Îngropată pînă la gene în pămînt, purtînd o diademă din sîrmă ghimpată, cetatea Tighinei este unica cetate basarabeană în care şi astăzi răsună ordine militare. Deşi demult era timpul să i se dea un răgaz, căci aceste obosite ziduri au cunoscut tot felul de arme,

Iar dacă ar fi să se facă o colecţie de imnuri care au răsunat în preajma-i, îmbărbătînd ostaşii, apoi am obţine o culegere unică în felul ei. I-a fost dat să asculte cîntece de luptă moldoveneşti, turceşti, poloneze, suedeze, germane, ruseşti etc.

E greu de spus cînd moldovenii au potrivit aici pirma piatră cu gîndul de a dura un edificiu de apărare, pentru acest nod vamal de pe malul Nistrului. Precis se ştie numai faptul că biserica ce odinioară se înalţa lîngă cetate a fost ctitorită de Ştefan cel Mare. O bună perioadă de timp Tighina a fost la cheremul turcilor, ori cum scria cronicarul Miron Costin «s-a întunecat şi cetatea Tighina». De la 1812 cetatea a nimerit pe mîinile generalilor ţarişti care şi-au potrivit pitorescul loc pentru cazarmele soldăţeşti. La 1912 scriitorul Nae Dunăreanu face o curajoasă tentativă de a vizita cetatea, riscînd să fie arestat: «Un fior îmi străbate sufletul, cînd santinela de la poartă scoate capul şi mă priveşte. Dacă mă întreabă ce caut, ce-i voi răspunde?... Dar cazacul a tuşit, căutîndu-şi de treabă.

Odată primul fior trecut mă simt mai bine. Mă uit la şanţurile cetăţii, care sînt cu mult mai în bună stare ca cele din Acherman. Nu e vorbă, au fost făcute şi mai în urmă.

Neculce spune că D. Cantemir, adus de turci ca să termine mai repede cetatea, într-un avînt de entuziasm se coborîse în mijlocul salahorilor şi, apucînd cu mîinile lui bolovani greoi, îi rînduia el singur, ca să-i îndemne pe locuitori.»

Dar nu luptele şi asalturile au adus celebritate europeană Tighinei, ci faptul că aici, în 1713, a poposit regele Carol al XII-lea al Suediei, însoţit de bătrînul hatman Mazepa, la 1709, după înfrîngerea de la Poltava.

Unul dintre ultimii mari cunoscători ai trecutului basarabean, Gheorghe Bezviconi, scrie în volumul **«Profiluri de ieri şi de azi»**:

«Trebuie să amintim că Voltaire s-a inspirat din evenimentele petrecute pe malurile Nistrului. Don Juan-ul lui Byron şi-a trăit zbuciumul sub zidurile Cetăţii Albe şi ale Ismailului. Oare sublimele poeme ale lui Byron şi Puşkin, despre sfîrşitul aventurosului Mazepa, descrise şi de Gheorghe Asachi, nu sînt prezentări ale plaiurilor apropiate? Mazepa, bătrînul erou al versurilor romantice, a venit să moară la Tighina. Rămăşiţele sale pămînteşti au fost îngropate la Galaţi.»

Cetatea Tighinei este un manual de istorie scris prin virtute, împletit din noduri şi semne care aşteaptă să fie citite. Deaceea ni se pare barbară controversa iscată între Ministerul apărării al U.R.S.S. şi Ministerul culturii al R.S.S. Moldova pe motivul cedării (poate măcar de astă dată fără luptă) cetăţii şi acoperirii cheltuielilor necesare pentru restaurare. Doar e axiomă ideea că într-un stat civilizat prioritate trebuie să aibă ministerul culturii, mai ales cînd e vorba de un monument al culturii...

Iurie COLESNIC.

Horia ZAVA

MIC DICŢIONAR DE ISTORIE MEDIE A MOLDOVEI

BAIRAM. Numele a două sărbători islamice. Cu ocazia bairamului domnii erau obligaţi să trimi-